

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kihlakunnanoikeuden lautakunnasta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esitys liittyy 1 päivänä joulukuuta 1993 toteutettavaan alioikeusuudistukseen. Kihlakunnanoikeuksien lautamiehet valitaan valtuuston toimikaudeksi ja nykyisten lautamiesten toimikausi päättyy syksyllä 1992 toimitettavien kunnallisvaalien jälkeen. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kihlakunnanoikeuden

lautakunnasta annettua lakia siten, että nykyisten lautamiesten toimikautta jatkettaisiin alioikeusuudistuksen toteuttamiseen saakka siirtymäkauden järjestelyjen helpottamiseksi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan ennen vuoden 1992 kunnallisvaalien toimittamista.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja uudistuksen tavoitteet

Maassamme on nykyisin kahdenlaisia yleisiä alioikeuksia, raastuvanoikeuksia ja kihlakunnanoikeuksia. Lautamiehiä on vain kihlakunnanoikeuksissa. Kihlakunnanoikeuden lautakuntaan kuuluu kerralla 5—7 lautamiestä. Kihlakunnanoikeuden lautakunnasta annetun lain 5 §:n (266/78) mukaan lautamiehet valitsee kunnanvaltuusto valtuuston toimikaudeksi eli neljäksi vuodeksi kerrallaan. Lautamiehiä on nykyisin noin 2 100. Lain mukaan oikeusministeriö on vahvistanut lautamiesten lukumäärän siten, että jokaisesta tuomiokuntaan kuuluvasta kunnasta valitaan keskimäärin yksi lautamies kunnassa asuvaa 2 000 asukasta kohti.

Alioikeusuudistuksen myötä kihlakunnanoikeudet ja raastuvanoikeudet lakkaavat ja tilalle perustetaan käräjäoikeuksia. Nykyisenkaltaisen lautakuntajärjestelmä poistuu. Lautakunnan tilalle tulee kolme lautamiestä, joilla on yksilöllinen äänioikeus ja jotka osallistuvat rikosasioiden ja lähinnä perheoikeudellisten riita-asioiden käsittelyyn.

Alioikeusuudistus merkitsee myös sitä, että lautamiehiä valitaan myös raastuvanoikeuksia

vastaaaviin käräjäoikeuksiin. Esimerkiksi Helsingissä tarvittaneen noin 470 lautamiestä, Turussa ja Tampereella noin 200. Lautamiesten kokonaismääräksi on arvioitu noin 3 400. Monissa kunnissa, joista lautamiehiä nykyisin valitaan, lautamiesten lukumäärä tulee väheneään nykyisestä huomattavastikin.

Seuraavat kunnallisvaalit toimitetaan 18 päivänä lokakuuta 1992, minkä jälkeen uudet valtuustot valitsevat kunnallisten lautakuntien jäsenet, joiden toimikausi alkaa vuodenvaihteen jälkeen. Koska alioikeuksien yhtenäistäminen on tarkoitus toteuttaa vajaan vuoden kuluttua uusien lautakuntien toimikauden alkamisesta, on päädytty ehdottamaan, että nykyiset lautakunnat voisivat jatkaa toimintaansa 1 päivään joulukuuta 1993, jolloin uudet käräjäoikeudet aloittavat toimintansa.

Näin menetellen voidaan välttää kahden lautamiesvaalin suorittaminen vajaan vuoden sisällä. Kunnille jäisi riittävästi aikaa valita uudet lautamiehet hyvissä ajoin ennen uudistuksen toteuttamista ja lisäksi uusien lautamiesten perehdyttämiselle jäisi aikaa. Nyt ehdotettu menettely on poikkeusjärjestely ja on tarkoitettu helpottamaan siirtymäkauden ongelmia. Lautamiesten toimikausi tulee alioi-

keusuudistuksen jälkeenkin olemaan valtuuston toimikausi.

Kihlakunnanoikeuden lautakunnasta annetun lain 5 §:n toisen virkkeen mukaan lautamiesten toimikausi jatkuu valtuuston toimikauden jälkeenkin siihen saakka, kunnes uudet lautamiehet on valittu. Säännöstä olisi ehkä mahdollista tulkita siten, että nykyiset lautamiehet jatkaisivat toimessaan alioikeusuudistuksen toteuttamiseen saakka oikeusministeriön antaman ohjeen perusteella. Asia on kuitenkin tulkinnanvarainen ja toisaalta ministeriön ohjeesta huolimatta joissakin kunnissa saatettaisiin valita uudet lautamiehet. Tästä syystä on harkittu tarkoituksenmukaiseksi ehdottaa annettavaksi erityissäännös siirtymäkaudeksi.

Käräjäoikeuden lautamiesten valintaa, toimikautta, kelpoisuutta, heidän oikeuttaan palkkioon ynnä muuta koskevat säännökset sisällytetään käräjäoikeuslakiin ja sitä täydentävään asetukseen. Asiaa koskeva hallituksen esitys annetaan eduskunnalle kesällä 1992.

2. Esityksen taloudelliset ja organisatoriset vaikutukset

Lautamiesten toimikauden jatkamisella ei ole taloudellisia eikä organisatorisia vaikutuksia. Sen sijaan se antaa kunnille mahdollisuuden suorittaa käräjäoikeuksien lautamiesten valinta hyvissä ajoin ennen uudistuksen toteuttamista.

3. Esityksen valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä. Lautamiesten etujärjestö Lautamiehet ry. on tehnyt vuonna 1991 oikeusministeriölle esityksen toimikauden jatkamisesta. Lisäksi kuntien keskusjärjestöt ovat ilmoittaneet olevansa toimikauden jatkamisen kannalla.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan ennen seuraavien kunnallisvaalien toimittamista eli ennen 18 päivää lokakuuta 1992.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kihlakunnanoikeuden lautakunnasta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään kihlakunnanoikeuden lautakunnasta 23 päivänä toukokuuta 1969 annetun lain (322/69) 5 §:ään, sellaisena kuin se on 14 päivänä huhtikuuta 1978 annetussa laissa (266/78), uusi 2 momentti seuraavasti:

5 §

— — — — —
Vuoden 1992 kunnallisvaalien jälkeen ei valita uusia lautamiehiä, vaan vuonna 1988 toimitettujen kunnallisvaalien jälkeen valittujen lautamiesten toimikausi päättyy vasta 30 päi-

vänä marraskuuta 1993, jolloin kihlakunnanoikeuksien toiminta lakkaa.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 1992.

Naantalissa 26 päivänä kesäkuuta 1992

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Oikeusministeri *Hannele Pokka*

Laki

kihlakunnanoikeuden lautakunnasta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään kihlakunnanoikeuden lautakunnasta 23 päivänä toukokuuta 1969 annetun lain (322/69) 5 §:ään, sellaisena kuin se on 14 päivänä huhtikuuta 1978 annetussa laissa (266/78), uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

— — — — —
Vuoden 1992 kunnallisvaalien jälkeen ei valita uusia lautamiehiä, vaan vuonna 1988 toimitettujen kunnallisvaalien jälkeen valittujen lautamiesten toimikausi päättyy vasta 30 päivänä marraskuuta 1993, jolloin kihlakunnanoikeuksien toiminta lakkaa.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan *päivänä*
kuuta 1992
— — — — —